

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Typisch vrijgemaakt?

Afspraak is afspraak. Aan de discussie daarover in het *Nederlands Dagblad* oktober/november 2008 gaven we in de vorige Kroniek aandacht. Een onderdeel uit die discussie willen we dit keer nader bekijken. Te vinden in de bijdrage van ds. S. de Jong in het *ND* van 14 november 2008. Als vrijgemaakt-gereformeerde kerken zouden wij alles hebben dichtgespijkerd met regels. Maar is het wel zo typisch vrijgemaakt?

Veel geregeld

Onder bovenstaand (tussen)kopje schrijft ds. De Jong in zijn bijdrage ‘Kerkelijk leven is meer dan kerkorde’:

Kijk je naar wat wij als Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) allemaal geregeld hebben, dan kom je tot een hele waslijst: dopen, avondmaal vieren, geloofsbelijdenis, bevestiging van ambtsdragers, huwelijk etc. is allemaal strak geregeld. Zelfs de gebeden staan voorgescreven. De te zingen liederen staan vast. Dat heeft ertoe geleid dat je nogal eens als reactie op mooie, Bijbels verantwoorde initiatieven hoort: ‘zal wel weer niet mogen’ of ‘mag dat van de kerkorde’? Ook gaat er heel veel tijd en energie zitten in de uitleg en toepassing van regelgeving. Prof. Douma heeft het over broers en zussen die de vrijgemaakte kerken verlaten om de leer rond doop en verbond. Die ken ik ook. Maar ik ken ook mensen die weggaan om de strakheid, het gemis aan spontaniteit, de formulierendwang.

Wat ds. De Jong hier hardop zegt, kun je vaker binnen de kerken horen. Vandaar dat dit aparte aandacht waard is. De verzuchting klinkt breder: ‘Al die regeltjes bij ons! Typisch vrijgemaakt!’

Sobere KO

Maar is het waar? Wie de gereformeerde kerkorde nagaat – ieder kan het doen, u vindt de KO achter in het *Gereformeerd Kerkboek* – merkt hoe uitgesproken sober deze is. Er wordt een aantal algemene regels geformuleerd. Niet alles is tot in detail geregeld, het blijft bij hoofdlijnen. De gereformeerde kerkorde is allerm minst een uitgewerkt wetboek. En expres. ‘Opdat de kerkenordering niet het leven der kerken binde en eene plaats ontvange, die haar niet toekomt, is het ten zeerste aan te bevelen, dat het getal der bepalingen in die kerkorde zoo klein mogelijk gehouden worde. Het voorbeeld der Roomsche kerk en van sommige kerken der Reformatie heeft duidelijk aangetoond, hoe eene kerk door eene veelheid van bepalingen haar geestelijk karakter kan verliezen’ (H. Bouwman, *Gereformeerd Kerkrecht* I, Kampen 1928, p. 327).

De soberheid van onze KO valt temeer op, wanneer je de kerkorde van de PKN daarnaast legt. Dáár heb je nu echt een kerkorde die in de richting van een wetboek gaat. Zo gaat dat in een centraal geleide organisatie. Het boekwerk van P. van den Heuvel (red.), *De toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland* (Zoetermeer 2004) heeft dan ook meer van een wegwijzer in het oerwoud van alle bepalingen dan dat er principieel wordt toegelicht. Het valt in onze KO wel mee met ‘al die regeltjes’!

Nader Bekeken januari 2009
Kroniek – H.J.C.C.J. Wilschut

Gereformeerd!

Formulieren voor dopen, avondmaal vieren, geloofsbelijdenis, bevestiging van ambtsdragers en huwelijk etc., bepalingen over wat we zingen – hoe je het ook draait of keert, dit is niet typisch *vrijgemaakt*, maar klassiek *gereformeerd*. Zo hebben de gereformeerde kerken in Nederland het van oudsher gedaan. Al vanaf de zestiende eeuw kennen we kerkordelijke besluiten en bepalingen, uitlopend op de DKO 1618/19. Onder andere over het gebruik van formulieren en over wat er gezongen mag worden. Ik vind het wat flauw om hier een specifiek vrijgemaakte regelzucht in te ontdekken. Zo is dat vanouds gewoon geweest.

Dat daer in de bedieninghe des heilighen doops als des Heeren nachtmaels zal eene zekere forme ende eenparighe ordonnantie ghestelt worden (Dordrecht 1574).

Formulieren en liederen

Waarom kerkelijke formulieren, inclusief voorgeschreven gebeden? Er zijn de volgende redenen voor aan te voeren:

- formulieren zijn nodig om uitleg te geven. Bij doop en avondmaal geldt dat dubbel en dwars. Pas op voor leeg ritualisme of voor een magische kijk op de sacramenten. Het is het Wóórd dat water, brood en wijn tot sacrament maakt;
- bij dit onderwijs gaat het om het onderwijs van de kerk. Op deze manier word je behoed voor eenzijdige en persoonlijke visies van voorgangers;

Het is raetsamer ende sekerder dat alle Dienaers het formulaer der instellinghe ende des gebruycks des H. Doops welck daertoe beschreuen is volghen, dan eenen yeghelicken syn eyghen verclaringhe vry te laten (Dordrecht 1578).

- door gezamenlijk vastgestelde formulieren (inclusief gebeden) beoefen je de onderlinge eenheid en breng je die tot uitdrukking. Zo vinden wij elkaar als kerken.

Daarom spreekt de suggestieve vraag van ds. De Jong: gewoon formulieren blijven lezen, wanneer je een gemeente hebt waar 25 dopen per jaar zijn?, niet echt aan. Zeker niet wanneer je – zoals tegenwoordig – de keus hebt tussen drie verschillende doopformulieren. Om over de vijf avondmaalsformulieren nog maar te zwijgen. Ook bij veelvuldig dopen en avondmaal vieren geldt de bepaling: we zullen het vastgestelde formulier gebruiken.

Iets soortgelijks als over de liturgische formulieren is te zeggen over de liedkeus. Ook hier hebben de gereformeerde kerken vanaf de 16e eeuw bepalingen vastgesteld en één lijn getrokken.

De Psalmen Daidts van Petro Datheno ouergesett sullen in den Christelijken tsamenkoemsten der Nederduytscher Kercke ghelyck men tot noch toe ghedaen heeft, ghesonghen worden, achterlatende de ghesanghen de welcke in der H. Schrift niet en worden ghevonden (Dordrecht 1578).

Typisch vrijgemaakt om hierover afspraken te maken en regels op te stellen? Niet dus. Onze KO gaat terug op de KO van Dordrecht 1618/19. Alleen die wetenschap had hier al kunnen waarschuwen. En ook in 1618/19 ging het niet om iets nieuws. Omdat men vanaf de start van

het gereformeerde kerkverband kerkelijk dacht en wilde handelen. En *kerkelijk* denken is nog steeds denken vanuit *verbondenheid* en *gezamenlijkheid*. Omdat je sámen bij één en dezelfde Here hoort.

Afgesloten op 18 december 2008.